

ТЕМА 30. ОСОБЛИВОСТІ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЗАСУДЖЕНИМИ ЖІНКАМИ

Лектор:

Безорчук Олег Леонтійович

ПЛАН

1. Особливості правового статусу жінок, засуджених до покарання у виді позбавлення волі.
2. Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими вагітними жінками, матерями годувальницями та жінками які мають при собі дітей віком до 3-х років.
3. Правові підстави та порядок звільнення засуджених жінок з установ виконання покарань.

Питання 1. Особливості правового статусу жінок, засуджених до покарання у виді позбавлення волі

- ▣ Призначення і виконання покарання у виді позбавлення волі щодо жінок здійснюється на загальних підставах, що передбачені чинним кримінальним і кримінально-виконавчим законодавством. Термін покарання, що може бути призначений жінкам становить від 1 до 25 років, до жінок також застосовується довічне позбавлення волі (окрім тих, що були у стані вагітності під час вчинення злочину або на момент постановлення вироку).

- ▣ Жінки засуджені до позбавлення волі відбувають покарання окремо від чоловіків, тримаються у виправних колоніях мінімального та середнього рівня безпеки. Серед виправних колоній для жінок є колонії з будинками дитини, які призначені для тримання жінок які мають дітей віком до 3 років. В цих колоніях тримаються як жінки які були прийняті у слідчий ізолятор із дітьми а також ті, які народили дитину підчас відбування покарання. Підставою для приймання жінки з дитиною у слідчий ізолятор є свідоцтво про народження або інші документи, які підтверджують належність дитини даній особі.

Жінки направляються до наступних виправних колоній:

- ▣ 1. До виправних колоній мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання із СІЗО направляються особи, засуджені вперше до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, а також особи, переведені з колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і колоній середнього рівня безпеки в порядку, передбаченому КВК України.

- ▣ 2. До виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання із СІЗО направляються жінки, засуджені за злочини невеликої та середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини. У виправній колонії цього виду можуть відбуватися покарання також засуджені, переведені з виховних колоній у порядку, встановленому ст. 147 КВК України.
- ▣ 3. До виправних колоній середнього рівня безпеки жінки, засуджені до покарання у виді довічного позбавлення волі; жінки, яким покарання у виді смертної кари або довічного позбавлення волі замінено позбавленням волі на певний строк в порядку помилування або амністії.

- ▣ При прибутті засудженої до місця відбування покарання адміністрація установи виконання покарань за вибором засудженої протягом трьох днів повідомляє одного із членів сім'ї або близьких родичів про місце відбування покарання, адресу виправної колонії та права засудженої (право на листування, отримання посилок, передач, бандеролей, користування побаченнями та ведення телефонних розмов). Також про місце відбування покарання засудженої повідомляється суд, який постановив вирок.

- ▣ Після прибуття до установи жінки тримаються у дільниці карантину діагностики та розподілу протягом 14 днів. Протягом цього часу у цій дільниці засуджені підлягають медичному огляду, соціально-психологічному вивченню. Якщо у засуджених не виявлено ніяких протипоказань, то після закінчення вказаного періоду засуджені жінки розподіляються по відділеннях соціально-психологічної служби і поміщаються до дільниці ресоціалізації. Вказані дільниці є у виправних колоніях мінімального і середнього рівня безпеки. Саме у відділеннях ресоціалізації жінки відбувають більшу частину строку позбавлення волі, саме у цей період до них застосовується весь комплекс засобів виправлення та ресоціалізації: проводиться виховна робота, жінки залучаються до праці та навчання.

- ▣ Жінкам з вагітністю понад чотири місяці, непрацюючим жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, непрацюючим жінкам понад п'ятдесят п'ять років (якщо вони не одержують пенсії), одяг, взуття, білизна і комунально-побутові послуги надаються безоплатно.

- Оплата праці жінкам здійснюється на загальних підставах. Відповідно до ст. 120 КВК України праця осіб, засуджених до позбавлення волі, оплачується відповідно до її кількості і якості. У виправних колоніях на особовий рахунок засуджених, які виконують норми виробітку або встановлені завдання і не допускають порушень режиму, зараховується незалежно від усіх відрахувань п'ятдесят відсотків нарахованого їм місячного заробітку.

Особливості праці вагітних жінок:

- ▣ Відповідно до чинного трудового законодавства (ст. 179 КЗпП України) на підставі медичного висновку жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів - 70) календарних днів після пологів, починаючи з дня пологів. Тривалість відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами обчислюється сумарно і становить 126 календарних днів (140 календарних днів - у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів). Вона надається жінкам повністю незалежно від кількості днів, фактично використаних до пологів. За бажанням жінки їй надається відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку з виплатою за ці періоди допомоги відповідно до законодавства.

Питання 2. Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими вагітними жінками, матерями годувальницями та жінкам, які мають при собі дітей віком до 3-х років.

Чинним законодавством передбачено ряд особливостей тримання вагітних і жінок, які мають дітей. Ці особливості полягають у наступному:

- ▣ Засуджені жінки з вагітністю понад чотири місяці або які мають при собі дітей віком до трьох років у випадках, коли до них не застосовується звільнення від відбування покарання відповідно до статті 83 Кримінального кодексу України, направляються адміністрацією виправної колонії для дальшого відбування покарання у виправну колонію, при якій є будинок дитини.

- При виправних колоніях, в яких відбуваються покарання засуджені до позбавлення волі жінки, у разі потреби організовуються будинки дитини. Засуджені жінки мають право влаштувати в будинки дитини своїх дітей віком до трьох років. Будинки дитини при виправній колонії є дитячим закладом. У будинках дитини діти перебувають під опікою адміністрації дитячого закладу на повному державному забезпеченні, їм створюються умови, необхідні для нормальної життєдіяльності та розвитку. Якщо засуджена жінка не виявила бажання проживати в будинку дитини спільно із своєю дитиною, їй має бути надана можливість вільно спілкуватися з нею без обмежень. Не вважається обмеженням спілкування жінки із своєю дитиною, якщо від засудженої вимагається відвідувати дитину у час, вільний від виконання покладених на неї обов'язків.

- Засудженим жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, може бути дозволений короточасний виїзд за межі виправної колонії на території України для влаштування дітей у родичів, опікунів або в дитячих будинках тривалістю не більше десяти діб без урахування часу перебування в дорозі (не більше трьох діб).
- Не пізніше як за три місяці до досягнення дитиною трирічного віку адміністрація колонії зобов'язана розглянути питання про доцільність застосування до засудженої жінки умовно-дострокового звільнення або помилування.
- Діти засуджених жінок за згодою матері можуть передаватися її родичам чи за згодою матері та за рішенням органів опіки і піклування - іншим особам або після досягнення трирічного віку направляються до

- Якщо у матері дитини, яка досягла трирічного віку, невідбута частина строку покарання не перевищує одного року і вона сумлінно виконує свої материнські обов'язки, перебування дитини в будинку дитини може бути продовжено адміністрацією виправної колонії до звільнення матері. У разі злісного порушення матір'ю вимог режиму відбування покарання рішення про продовження перебування дитини в будинку дитини може бути скасовано.

- Згідно наказу Міністерства юстиції України «Про затвердження Типового положення про будинок дитини при виправній колонії» від 22.03.2013 № 471/23003.
- Метою діяльності будинку дитини при виправній колонії є забезпечення реалізації права дитини на дитинство, умов, необхідних для нормальної життєдіяльності і розвитку дитини, стабільності і безперервності стосунків дитини і матері. Будинок дитини утворюється і ліквідується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та підпорядковується начальнику виправної колонії.

Завдання будинку дитини:

- Створення умов для проживання дітей спільно із засудженими матерями та окремо від них у приміщеннях будинку дитини.
- Створення умов для розвитку, виховання та навчання дітей відповідно до їх віку.
- Забезпечення стабільності і безперервності стосунків матері і дитини, сприяння розвитку дитини, створення умов, що забезпечують ігрову діяльність дітей, їх навчання, спілкування між собою у будинку дитини та за його межами.
- Створення умов для вільного спілкування з дітьми засуджених жінок, які не виявили бажання проживати спільно з дитиною в будинку дитини.
- Виховання у засуджених жінок відповідальності за свою дитину.
- Сприяння набуттю матерями, які тимчасово проживають у будинку дитини, навичок самостійного життя з дитиною.
- Організація медичної, соціально-педагогічної та адміністративно-господарської діяльності будинку дитини.
- Організація надання послуг соціального, психологічного, педагогічного, правового, економічного, медичного, побутового, інформаційного та іншого спрямування.
- Забезпечення максимального збереження грудного вигодовування дітей віком до одного року, своєчасного переведення їх на змішане і штучне вигодовування.
- Забезпечення раціонального харчування дітей віком від одного до трьох років.

- Здійснення контролю за станом здоров'я дітей медичним персоналом будинку дитини із залученням лікарів - спеціалістів педіатричного профілю.
- Своєчасне і повне лабораторне обстеження хворих дітей і дітей, які прибувають до будинку дитини разом із матір'ю із слідчих ізоляторів та інших установ виконання покарань.
- Щоденне медичне спостереження лікаря-педіатра (інших спеціалістів) за дітьми із занесенням результатів огляду і психофізичного розвитку дітей до медичної документації.
- Організація та проведення поглиблених профілактичних медичних оглядів двічі на рік (весною та восени) з подальшим обстеженням та лікуванням дітей з виявленою патологією за їх результатами.
- Організація обов'язкового профілактичного лікування дітей, які народилися від хворих матерів та тих, які хворіли на сифіліс і не мають активних проявів захворювань.
- Лікування дітей, які за висновком лікаря не потребують стаціонарного лікування, а також лікування, корекція та реабілітація дітей з вадами фізичного та розумового розвитку.

- ▣ Проведення санітарно-освітньої роботи серед персоналу і матерів, які проживають спільно з дітьми: підготовка наочної інформації з питань санітарії і гігієни, сезонної профілактики захворювань, лекцій, бесід на медичні теми.
- ▣ Проведення процедур для загартування дітей і фізкультурних вправ з ними.
- ▣ Проведення педагогічно-виховних заходів з матерями щодо вигодовування і виховання дітей залежно від їх віку.
- ▣ Забезпечення своєчасної реєстрації народження дитини в органах реєстрації актів цивільного стану.
- ▣ Забезпечення своєчасного інформування органів опіки та піклування про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без матерів.
- ▣ Документування випадків протиправної поведінки засуджених матерів, які проживають разом з дітьми, і тих, які відвідують своїх дітей.

- Забезпечення спілкування дитини з близькими родичами за наявності документів, що підтверджують родинні стосунки з цією дитиною, а також за відсутності рішення суду стосовно позбавлення батьківських прав батька дитини (тривалість такого спілкування не обмежується за часом і періодичністю, здійснюється у визначеному для цих цілей приміщенні виправної колонії, при цьому засуджена жінка письмово інформується про заплановане спілкування дитини з близькими родичами).
- Участь у засіданнях комісії виправної колонії з питань застосування до засуджених умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, заміни невідбутої частини покарання більш м'яким та зміни умов їх тримання.
- Реалізація програм диференційованого виховного впливу, медико-соціальної допомоги, розвитку батьківських навичок.
- Розробка пропозицій щодо удосконалення діяльності будинку дитини.

*Порядок приймання до будинку дитини,
перебування та вибуття з нього дітей і
матерів:*

- *Приймання до будинку дитини, перебування та вибуття з нього дитини і засудженої жінки, яка має при собі дитину (дітей) віком до трьох років, здійснюються за заявою матері дитини, яку вона подає начальнику виправної колонії.*

- Жінкам, які проживають спільно зі своєю дитиною у будинку дитини, забороняється: без дозволу адміністрації виправної колонії самовільно залишати територію будинку дитини; курити на території будинку дитини; створювати конфліктні ситуації; годувати дитину продуктами харчування на власний розсуд або приготовленою власноруч їжею.

Питання 3. Правові підстави та порядок звільнення засуджених жінок з установ виконання покарань.

Підставами звільнення від відбування покарання засуджених жінок є:

- ▣ відбуття строку покарання, призначеного вироком суду;
- ▣ закон України про амністію;
- ▣ акт про помилування;
- ▣ скасування вироку суду і закриття кримінальної справи;
- ▣ закінчення строків давності виконання обвинувального вироку;
- ▣ умовно-дострокове звільнення від відбування покарання;
- ▣ хвороба;
- ▣ інші підстави, передбачені законом

Припинення відбування покарання і порядок звільнення

- ▣ Відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, арешту, обмеження волі, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі припиняється в першій половині дня останнього дня строку покарання з урахуванням тих змін, які можуть бути внесені у строк покарання відповідно до закону.
- ▣ Засуджені до арешту, обмеження волі або позбавлення волі після відбуття строку покарання, призначеного вироком суду, звільняються в першій половині останнього дня строку покарання. Якщо строк покарання закінчується у вихідний або святковий день, засуджений звільняється у передвихідний або передсвятковий день. При обчисленні строків місяцями строк закінчується відповідного числа останнього місяця, а коли цей місяць не має відповідного числа - в останній день цього місяця.

Порядок дострокового звільнення від відбування покарання

- Стосовно засудженого, щодо якого відповідно до статей 81, 82 Кримінального кодексу України може бути застосоване умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, орган або установа виконання покарань надсилає подання до суду у порядку, встановленому кримінально-процесуальним законодавством. Адміністрація органу або установи виконання покарань після відбуття засудженим установленної Кримінальним кодексом України частини строку покарання зобов'язана в місячний термін розглянути питання щодо можливості представлення його до умовно-дострокового звільнення від відбування покарання або до заміни невідбутої частини покарання більш м'яким.

САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ:

- Особливості притягнення до кримінальної відповідальності жінок.
- Особливості призначення покарання вагітним жінкам та жінкам, які мають малолітніх дітей.
- Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок які народили дитину під час відбування покарання відповідно до ст. 83 КК України.
- Правовий статус засуджених жінок під час відбування покарання у виді позбавлення волі.
- Соціально-демографічна та кримінально-правова характеристика засуджених жінок, засуджених до позбавлення волі.
- Структурні дільниці виправних колоній в яких відбувають покарання засуджені жінки.
- Організація та діяльність будинку дитини при виправних колоніях в яких відбувають покарання жінки.
- Підстави та порядок проживання жінок засуджених до позбавлення волі, за межами виправної колонії.

ЛІТЕРАТУРА:

- Кримінально-виконавчий кодекс України: Прийн. 11 липня 2003 р. №1129-ІУ. Офіц. видання зі змін. та доп. станом на 2013 р. // М-во юстиції України.-К.: Паливода 2013.
- Закон України від 23.06.2005 р. №2713-ІУ «Про Державну кримінально-виконавчу службу України».
- «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими.» наказ Міністерства юстиції України 04.11.2013 №2300/5.
- «Про затвердження Типового положення про будинок дитини при виправній колонії» наказ Міністерства юстиції від 22.03.2013 № 471/23003.
- Кримінально-виконавче право (схеми і таблиці): Навч.посіб.МВС України, ХНУВС; ред.:О.В. Лісіцков, О.М. Литвинов, Є.Ю. Бараш.-Х.: Тім Паблік Груп, 2012.-210с.
- Кримінально-виконавче право:підручник, модульно-рейтинговий курс для студентів, курсантів та слухачів вищих юридичних навальних закладів III та IV рівнів акредитації /Іван Григорович Богатирьов, О.В. Лісіцков.- 2-ге вид. – К.; ВД «Дакор» 2014.